

PROŽIMANJA KULTURA

U izdanju Univerziteta umetnosti u Beogradu, „Mala biblioteka”, pojavila se i knjiga Radoslava Đokića, saradnika Zavoda za proučavanje kulturnog razvitka. Iako „mala” po broju stranica, ova knjiga to nikako nije po području koje obrađuje. Taj široki zahvat ide od razmatranja različitih teorijskih pristupa kulturi, specifičnih procesa koji nastaju pri kontaktu kultura, i različitih manifestacija i ishoda kulturnih kontakata (izolacija, tradicionalizam), do obrade posebnih pitanja kao što su: nacionalna kultura i prožimanja nacionalnih kultura, ili proces akulturacije u zemljama u razvoju.

Uz to, treba napomenuti da je tema kojom se bavi ova knjiga — kontakti kultura — izuzetno aktuelna s obzirom na ekonomske, tehnološke, ali i političke i druge preduslove koji čine kontakte kulture neuporedivo više mogućim danas nego ikada dosad, kao i s obzirom na podjednako izrazitu potrebu opiranja mogućoj asimilaciji i unifikaciji koje su u intenzivnoj komunikaciji moguće.

Nesumnjivo je, kaže autor, da su pojedini narodi sve više upućeni jedni na druge, i da se u tom smislu ne može zamisliti nacionalna zajednica dovoljna samoj sebi: sa zatvorenim ekonomskim, političkim, pa i kulturnim sistemom, ona bi zatvorila sopstveni sistem kulturnih vrednosti, samostalnih i otpornih na vrednosne uticaje drugih kulturnih sredina i sistema. Očigledno je, dakle, da je obrnuti proces, proces prožimanja, — neminovan. Autor se stoga prihvata zadatka da osvetli taj proces prožimanja kultura, svesno se zadržavajući pri tom na teorijskoj analizi procesa, a ne na praćenju pojedinih specifičnih, konkretnih realizacija i organizacionih formi koje nastaju prilikom kontakta nekih određenih kultura.

Đokić se, pre svega, priklanja autorima koji u mogućnosti kontakta među kulturama vide pokretača kulturnog razvitka. Međutim, s obzirom

na prirodu kontakta, i posebno s obzirom na različite pozicije, ako se tako može reći, sa kojih kulture komuniciraju (ekonomske, političke, tehnološke), — ovakvo opredeljivanje samo po sebi nije dovoljno. Zato autor pristupa analizi „elemenata povezivanja kultura”, gde posebno ukazuje na značaj „kulturnog modela”, koji predstavlja neku vrstu jezgra kroz koje se prelamaju kulturni uticaji, vrši njihova selekcija, prerada i kreativna transformacija. (U poslednje vreme češće se govori o „kulturnom identitetu”, pri čemu se i akcenat pomera i stavlja na procese identifikacije sa modelom, više nego na sam model.) Zatim on razmatra uslove u kojima se odvija kontakt kultura, kao i procese koji dovode do različitih ishoda tih kontakata. Pri tom posebno ističe značaj činilaca kao što su *homogenost* i *heterogenost* kultura koje stupaju u kontakt, *zatvorenost*, odnosno *otvorenost* društava i društvenih grupa među kojima postoji kulturna interakcija.

Prilikom razmatranja pojedinih značenja pojma *akulturacija* autor se zadržava na jednostranosti procesa označenog ovim pojmom (etnocentričnost), i insistira na jasnom razlikovanju procesa akulturacije od procesa kulturne promene kao opšteg pojma, i od procesa asimilacije koji predstavlja samo jednu od faza procesa akulturacije. Razlikovanje procesa difuzije i akulturacije, kojem je posvećeno jedno poglavlje, nije, međutim, u istoj meri jasno i ubedljivo. Razlikovanju ova dva procesa po intenzitetu suprotstavljeno je suštinsko razlikovanje, ali se ne navodi dovoljna argumentacija u prilog jednog ili drugog stava.

Cilj autora bio je da da opšti pregled shvatanja i teorija koje su se bavile pitanjima kulturnog povezivanja i kontaktiranja, da pokaže raznolikost i divergentnost stavova o ovim pitanjima. da ukaže na složenost ove problematike, kao i na teškoće analizovanja navedenih procesa i izricanja najtačnijih i najprihvatljivijih sudova o njima. U nastojanjima da što šire, a što sažetije, izloži ovu problematiku, autor je ponekad ostajao previše apstraktan i nedovoljno ubedljiv, insistirajući na čisto teorijskom pristupu, bez konkretnih argumentacija, koje bi čitaocu mogle da pomognu prilikom opredeljivanja za pojedine teorijske pristupe.